

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ

ФАКУЛТЕТ ПОЛИТИЧКИХ НАУКА

Јове Илића 165, Београд

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ ФАКУЛТЕТА

Одлуком Наставно-научног већа Факултета политичких наука у Београду, именовани смо за чланове Комисије за преглед и оцену докторске дисертације Јелене Видојевић, магистра политичких наука, под насловом *Ефекти међународне помоћи за развој држава Подсахарске Африке* Пошто је проучила поднети текст докторске дисертације и другу пратећу документацију, Комисија подноси Наставно-научном већу следећи:

РЕФЕРАТ О ЗАВРШЕНОЈ ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

I

ОСНОВНИ ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ И ДИСЕРТАЦИЈИ

Мр Јелена Видојевић рођена је 1981. године у Панчеву, где је завршила средњу медицинску школу. На Факултету политичких наука, смер: Социјална политика и социјални рад, дипломирала је 2005. године, са просечном оценом 9,39. Дипломски рад на тему *Герилски покрети у Колумбији* одбранила је оценом 10.

У јулу 2007. године, завршила је специјалистичке студије: Студије САД, на истом Факултету, одбранивши специјалистички рад на тему *Систем социјалне заштите у САД*.

На смеру Савремена социјална политика, на Факултету политичких наука, кандидаткиња је магистрирала 2010. године, одбранивши тезу под насловом *Неолиберални модели социјалне политике*.

Од летњег семестра школске 2006/2007. године, мр Јелена Видојевић је радила као демонстраторка на предметима Упоредна и међународна социјална политика и Методе и технике социјалног рада I, на Одељењу за социјалну политику и социјални рад. Од септембра 2008. године до септембра 2009. године, Јелена Видојевић је била ангажована као сарадник у настави за ужу научну област Социјална политика на следећим предметима: Упоредна социјална политика, Међународна социјална политика, Социологија породице и Социјални рад у образовању и здравству. У звање асистенткиње изабрана је 2010. године. Ангажована је на извођењу вежби на предметима: Упоредна социјална политика, Међународна социјална политика и Социјални рад у образовању и здравству.

Кандидаткиња течно говори енглески језик.

Мр Јелена Видојевић објавила је више научних и стручних радова из области социјалне политике и то:

1. (2007). Равноправност мушкараца и жена у законодавству ЕУ. У: Д. Вуковић, А. Чекеревац (ур), *Социјална политика и социјалне реформе* (стр. 270-279). Београд: Факултет политичких наука.
2. (2008). Социјалне реформе у САД – Активирање корисника социјалне заштите. У: Д. Вуковић, М. Арандаренко (ур), *Тржиште рада и политика запослености* (стр. 58-75). Београд: Факултет политичких наука.
3. (2009). Америчка држава благостања у контексту великих економских криза У: Д. Вуковић, М. Арандаренко (ур), *Социјална политика и криза* (стр. 259-280). Београд: Факултет политичких наука.
4. (ко-аутор) (2009). Нови лабуристи – реформе система дуготрајног збрињавања старих. У: И. Вујачић (ур), *Годишњак Факултета политичких наука 3/2009* (стр. 667-683). Београд: Факултет политичких наука.

5. (2010). Неолиберални концепт социјалне политике. У: В. Павловић, З. Стојиљковић (ур), *Савремена држава: Структура и социјалне функције* (стр. 323-349). Београд: Факултет политичких наука, Konrad Adenauer Stiftung, Центар за демократију.
6. (2011). Развој и правци реформи британске здравствене службе. У: Д. Вуковић и М. Арандаренко (ур), *Социјалне реформе - Садржаји и резултати* (стр. 292-307). Београд: Универзитет у Београду - Факултет политичких наука.
7. (2011). Образовање за одрживи развој. У: В. Павловић (ур), *Универзитет и одрживи развој* (стр. 141-165). Београд: Универзитет у Београду - Факултет политичких наука, Центар за еколошку политику и одрживи развој.
8. (2011). Здравствена заштита у САД: Право или привилегија?. У: Годишњак ФПН. (стр. 453-472). Београд: Универзитет у Београду – Факултет политичких наука.
9. (ко-аутор). (2011). Социјална сигурност у Србији: Изазови реформи. У: М. Подунаец (ур). *Јавне политике Србије* (стр. 69-95). Београд: Heinrich Voll Stiftung.
10. (2012). Концептуализовање социјалне укључености у Србији – карактеристике и основни аспекти социјалне искључености, У: З. Стојиљковић (ур). *Лавиринт транзиције* (стр. 147-165). Београд: ФЕС, Универзитет у Београду – Факултет политичких наука и Центар за демократију.
11. (ко-аутор). (2012). Сиромаштво у Србији – карактеристике и програм заштите. *Политеа, бр.3*, стр. 61-73. Бања Лука: Универзитет у Бањој Луци – Факултет политичких наука.
12. (ко-аутор). (2015). Заступљеност проблематике социјалне искључености у наставним програмима на факултетима Универзитета у Београду. У: Жегарац, Н., Тодоровић, Ј. (ур), *Образовање у области социјалног рада и социјалне политике за XXI век* (стр. 87-121). Ниш: Универзитет у Нишу.
13. (2015). Мобилност студената београдског универзитета у процесу образовања за пружање социјалних услуга и креирање социјалне политике. У: Жегарац, Н., Тодоровић, Ј. (ур.). *Образовање у области социјалног рада и социјалне политике за XXI век*. (стр. 211-223). Ниш: Универзитет у Нишу.
14. (ко-аутор). (2015). Responses of the Serbian Welfare State to the Global Economic Crisis. *Revija za Socijalnu Politiku*, Svezak 22: 2. pp. 177-194.

15. (ко-аутор). (2015). The Power of Discourse: Reflections on the Obstacles to Social Inclusion of Roma in Serbia. *Social Inclusion*, Vol. 3.

Мр Јелена Видојевић учествовала је у неколико научних и стручних пројеката. Тренутно је ангажована у својству истраживачице на пројекту Министарства науке Републике Србије (*Политички идентитет Србије у регионалном и глобалном контексту*). Такође, ангажована је и на два Темпус пројекта, *Развој тренинга за јавне политике ЕУ у контексту европских интеграција* и *Јачање високог образовања у области социјалне политике и социјалног рада*.

Кандидаткиња је претходно сарађивала на пројектима *Реформа социјалне политике у оквиру укупних друштвених и економских реформи у Србији и процеса придруживања и приступања Србије и Црне Горе Европској унији, 2006 – 2010. године* и *Одрживи развој у Србији: компарација британског и нашег модела и утицај на универзитетско образовање у области заштите животне средине у периоду од 2010 – 2011. године*.

Учествовала је у раду неколико научних и стручних скупова у земљи и у иностранству. Кандидаткиња је, такође, била на вишемесечном стручном усавршавању на Универзитету у Ослу, Норвешка и Универзитету у Кејптауну, Јужноафричка Република.

Докторска дисертације мр Јелене Видојевић под насловом ***Ефекти међународне помоћи за развој држава Подсахрске Африке*** урађена је у складу са правилима Универзитета у Београду и Факултета политичких наука. Дисертација садржи 342 странице текста, укључујући и одабрану литературу од 215 библиографских јединица, коју сачињавају монографије, научни и стручни радови, законска и статистичка документа. Избор литературе указује на савремен и свестран приступ проучавању проблема и предмета рада. Увидом у евиденцију Факултета политичких наука и Универзитетске библиотеке „Светозар Марковић“ утврђено је да до сада код нас није одбрањена докторска дисертација под истим насловом.

II

ПРЕДМЕТ И ЦИЉ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Предмет докторске дисертације је истраживање краткорочних и дугорочних ефеката међународног система развојне помоћи која је требало да обезбеди остваривање економског раста и развоја и унапређење услова живота у државама Подсахарске Африке који су њени корисници, али и алтернатива којима те државе могу прибећи.

Евалуација краткорочних и дугорочних ефеката интензивне сарадње афричких држава са међународним донаторима, претпостављала је:

- Идентификовање кључних фактора који су детерминисали послератни систем међународне развојне помоћи и „пројекат развоја“ уопште, чије основе су постављене непосредно након завршетка Другог светског рата, и почетка дезинтеграције великих европских империја у Азији и Африци.
- Преглед и критичку анализу кључних теорија развоја које су умногоме одредиле донаторску политику и агенду међународног развоја уопште, као и улогу коју је развојна помоћ требало да има у остваривању економског раста и смањења сиромаштва у земљама у развоју. Кандидаткиња, такође, обезбеђује и преглед најзначајнијих теорија развоја које су конципиране у државама Глобалног југа, као својеврсни одговор са периферије, које су покушале да артикулишу колективне потребе држава Глобалног југа, али и да укажу на кључне недостатке доминантних теорија развоја и понуде алтернативу.
- Идентификовање кључних актера у сложеној архитектури међународне развојне помоћи, начина на који је систем устројен, али и његове еволуције у послератном периоду, као и мотива којима су се богате државе донатори, руководиле приликом обезбеђивања развојне помоћи.
- Ефекте међународне развојне помоћи у Подсахарској Африци, кандидаткиња испитује супротстављајући актуелне развојне прилике у подсахарском региону, интензитету сарадње са међународним донаторима и имплементираним развојним програмима и стратегијама током протеклих деценија, а које су

имале за циљ „трансформацију“ афричких друштава према западном моделу. Такође, анализирани су и механизми редистрибуције развојне помоћи, односно кључни принципи и процедуре, али и нормативни оквир унутар којег се она остварује, као и негативне импликације које то има по институције афричких друштава, али и неке од принципа и вредности које сама помоћ настоји да проузрокује, углавном политиком условљавања.

-

Општи научни циљ истраживања дисертације је идентификовање и критичка анализа краткорочних и дугорочних импликација међународне развојне помоћи коју богате државе Глобалног севера обезбеђују како би одговориле на хроничну развојну кризу са којом се суочавају постколонијалне афричке државе. Анализа односа који се успоставља између афричких држава и комплексне архитектуре међународног система развојне помоћи, смештена је у шири историјски контекст, у којем се овај однос посматра као једна од фаза, а развојна помоћ посматра као само један од софистицираних механизма који је успостављен и развијен непосредно након дезинтеграције европских империја, са примарним циљем да обезбеди очување утицаја европских држава у бившим колонијама, а тек секундарно да унапреди услове живота у новоуспостављеним афричким државама.

Упоредо са истраживањем ефеката развојних стратегија које међународни донатори реализују у афричким државама, а које су конципирана примарно под утицајем и унутар граница националних интереса богатих држава, указује се на потенцијалне правце реформи система развојне помоћи, која би била реална и изводљива, узимајући у обзир актуелни контекст али и ограничења самог система. Такође, упоредо са унапређењем ефикасности система помоћи, кандидаткиња се у раду бави и механизмима који би потенцијално могли да обезбеде већи степен аутономије афричким државама, „ублажавајући“ њихову зависност од развојне помоћи.

III

ОСНОВНЕ ХИПОТЕЗЕ ОД КОЈИХ СЕ ПОЛАЗИЛО У ИСТРАЖИВАЊУ

Општа хипотеза гласи:

Међународна развојна помоћ која је редистрибуирана државама Подсахарске Африке у периоду након Другог светског рата до данас, упркос високо постављеним циљевима, значајним финансијским средствима и цикличним реформама којима је систем током претходног периода био подвргнут, није успела да реализује свој основни циљ а то је економски раст и развој, који би био инклузиван и одржив. Она је, напротив, произвела читав низ краткорочних и дугорочних последица (економских, социјалних и политичких) и проузроковала слабљење и ерозију (ограничених) развојних капацитета са којима су афричке државе располагале.

Полазећи од опште, кандидаткиња је дефинисала шест посебних хипотеза:

Прва посебна хипотеза

Карактер, обим и начин редистрибуције међународне развојне помоћи производи читав низ изазова и ограничења економском, односно привредном развоју Подсахарске Африке, од којих су најзначајнија: негативан утицај на извоз, дестимулативно дејство на штедњу и инвестиције уз истовремено повећање потрошње, подстицање инфлације и стварање потешкоћа за државу да апсорбује огромне количине средстава одједном.

Друга посебна хипотеза

Иако лоше и неефикасно управљање може значајно успорити, чак и онемогућити економски и социјални развој, добра владавина и тржишне реформе, не представљају довољан предуслов за постизање развоја, као ни гаранцију да ће до развоја уопште доћи, посебно уколико је држава ухваћена у „клопку сиромаштва“. Такође, они не могу бити индуковани споља и одозго, имплементацијом „универзалних“ прескрипција

конципираних од стране међународних донатора истовремено игноришући афричке реалности.

Трећа посебна хипотеза

Устројство међународног система развојне помоћи у значајној мери слаби и нарушава фундаменталне принципе демократије, пре свега принцип одговорности, власништва и партиципације; подстиче корупцију и слаби квалитет и ефикасност јавне администрације, чинећи владајућој елити доступна додатна средства која она може искористити како би ојачала своју позицију.

Четврта посебна хипотеза

Контрола над редистрибуцијом међународне развојне помоћи битно повећава учестаност избијања оружаних сукоба у сиромашним државама Подсахарске Африке, имајући у виду конфликтни потенцијал који постоји у овим друштвима.

Пета посебна хипотеза

„Трансформационалистички“ (свеобухватнији, са високо постављеним циљевима који су општег карактера) приступ помоћи афричким државама би требало заменити „маргиналистичким“ (конкретнији и специфичнији циљеви) приступом који је погоднији за евалуацију, са прецизно дефинисаним циљевима, док су последице неуспелих стратегија мањег опсега и омогућавају учење из начињених пропуста.

Шеста посебна хипотеза

Развој аутохтоних решења за развојне проблеме афричких држава, редефинисање трговинских режима, како би услови постали повољнији за афричке државе, успостављање и развијање програма социјалне заштите, односно система социјалне

сигурности, као и интензивирање сарадње унутар Глобалног југа, би постепено требало да смањује потребу сиромашних афричких држава за међународном развојној помоћи, на тај начин повећавајући аутономију приликом креирања политика.

Резултати истраживања у највећој мери потврђују општу и посебне хипотезе. Кандидаткиња је успела да покаже да међународна развојна помоћ у региону Подсахарске Африке није успела да произведе очекивани и прокламовани „економски раст и развој” као ни унапређење благостања становника сиромашних афричких држава, већ је, напротив, имала читав низ негативних последица на неке од фундаменталних друштвених институција, чиме је развојну кризу учинила комплекснијом. Ограничени резултати су остварени у области здравствене заштите, односно јавног здравља и образовања, бар када је реч о базичним индикаторима. Домети деловања система су од успостављања били ограничени, с једне стране националним интересима великих донатора, и с друге стране, начином на који су дефинисани сами циљеви, који су били превише општи и утопистички, и који су најчешће игнорисали афричке реалности, настојањима да „трансформишу” афричка друштва применом „универзалних” решења. Рапидна пролиферација билатералних и мултилатералних агенција и организација, праћена неминовном бирократизацијом система, заједно са неефикасним модалитетима редистрибуције помоћи проузроковали су читав низ последица које превазилазе једноставне монетарне губитке, већ подразумевају озбиљно и дуготрајно слабљење развојних капацитета региона, истовремено сужавајући простор унутар којег афричке државе поседују аутономију за концептуализовање сопственог „развојног пројекта”. Импресивни економски раст и успон једног броја држава Глобалног југа, као и интензивирање сарадње са великим бројем афричких држава која је након тога уследила, заједно са позитивним резултатима одређених аутохтоних иницијатива које се рапидно шире регионом, са циљем да обезбеде одговоре на специфичне развојне проблеме и изазове, представљају потенцијалну могућност да се смањи зависност афричких држава од међународне развојне помоћи.

У аргументовању опште и посебних хипотеза, демонстрирана је способност промишљања и доследног извођења закључака.

IV

КРАТАК ОПИС САДРЖАЈА ДИСЕРТАЦИЈЕ

Поред апстракта на српском и на енглеском језику, увода и закључка, рад је подељен на шест делова: I - Полазна методолошко-теоријска разматрања; II – Савремене теорије развоја; III – Успостављање и генеза међународног система развојне помоћи; IV – Социоекономске одлике Подсахарске Африке; V – Ефекти и ограничења међународне развојне помоћи; VI – „Алтернативе” међународној развојној помоћи. Списак коришћене литературе, такође је саставни део докторске дисертације.

Први део рада обрађен је унутар *Полазних методолошко-теоријских разматрања*. У овом делу, кандидаткиња излаже предмет и циљеве истраживања, хипотезе, методе истраживања, научну и друштвену оправданост истраживања.

У другом делу, у ком се разматрају *Савремене теорије развоја* кандидаткиња хронолошки излаже основне одлике кључних теорија развоја које су с једне стране детерминисале начин на који је развој концептуализован у периоду након Другог светског рата, а с друге стране, и како је унутар ових теорија дефинисана улога коју је развојна помоћ требало да има у процесу развоја сиромашних афричких држава. Кандидаткиња такође приказује и теорије које су формулисане као својеврсни одговор са периферије на доминантне теорије развоја које су биле формулисане у богатим државама. Теорије конципиране у државама Глобалног југа су настојале да артикулишу, с једне стране критику доминантне теорија развоја, а с друге стране, да прикажу колективне потребе и проблеме са којима су се државе Глобалног југа суочавале, са посебним освртом на одговорност коју су имале државе Глобалног севера у процесу маргинализације и експлоатације сиромашних држава.

Кандидаткиња у трећем делу разматра *Успостављање и генезу међународног система развојне помоћи*. Овај део уједно представља и централни део рада и у њему, кандидаткиња врло детаљно дефинише и образлаже кључне појмове у области сарадње у области развоја, идентификује главне актере и њихове одлике као и мотиве који су током протеклих деценија детерминисали понашање донатора. Она даље обезбеђује преглед еволуције развојне помоћи успостављеног након завршетка Другог светског рата, као и

исходе и импликације развојних стратегија које су током шест деценија од успостављања система имплементирани у сиромашним афричким државама.

Социоекономске одлике Подсахарске Африке су изложене у четвртом делу рада. Актуелну развојну кризу региона Подсахарске Африке, кандидаткиња анализира посматрајући дугу историју односа које су афричке државе имале са развијеним државама које данас чине Глобални север. Једна од кључних одлика тог односа јесте да је он, упркос специфичностима сваке од фаза кроз које је пролазио, одувек био асиметричан, и у основи експлоататорски. Богате државе су одговорне не само за исцртавање политичке мапе континента, већ и за организацију друштвеног живота, као и карактер, а коначно и перформансе фундаменталних институција друштва. Деколонизација је обезбедила формалну независност афричким државама, али су у међувремену успостављени другачији, софистициранији механизми потчињавања и експлоатације, који су регион Подсахарске Африке увели у стање „постмодерног империјализма”, а развојне прилике у већини афричких држава учинили неповољнијим данас него што су биле 1960-их година, непосредно након стицања независности.

Ефекте и ограничења међународног система развојне помоћи кандидаткиња је разматрала у петом делу рада. У првом поглављу овог дела утврђивала је да ли су кључни циљеви које је развојна помоћ требало да оствари реализовани, односно, да ли је она успела да помогне постизање одрживог економског раста у државама Подсахарске Африке и да учини да „сиромаштво постане историја”. Други део анализе, у свом средишту има праксу редистрибуције помоћи. Преиспитује се на који начин стандарди и процедуре којим се развијене државе руководе приликом реализације програма помоћи, утичу на кључне институције друштва, али и на неке од фундаменталних демократских принципа које управо својим програмима настоји да индукује између осталог принцип одговорности, власништва и партиципације.

У шестом делу, кандидаткиња обрађује *„Алтернативе” међународној развојној помоћи*. Регион Подсахарске Африке је регион у којем је интензитет развојне помоћи коју обезбеђују развијене државе Глобалног севера и историјски и компаративно посматрано без преседана. Није реално очекивати да ће у скоријој будућности, посебно уколико се узму у обзир развојне прогнозе региона, престати потреба за финансијском помоћи.

Међутим, економски раст и развој који је један број држава Глобалног југа остварио током протекле деценије, као и импликације које је овај раст имао на њихов положај у глобалним политичким и економским пословима, позицију афричких држава је значајно унапредио. Иако је интензивирање сарадње између економија у успону и држава подсахарског региона примарно мотивисана њиховом појачаном потражњом са природним ресурсима којима су афричке државе богате, она се никако не би требало ограничавати само на тај вид сарадње. Ове државе се полако издвајају и као све значајнији „донатори” развојне помоћи, која представља само један од облика економске сарадње која је последњих година у експанзији. Све ово може представљати прилику за афричке државе, која неће бити ограничена само на додатна средства, већ и унапређење своје позиције приликом преговарања са традиционалним донаторима, али и појачавања притиска за редефинисање постојећег система развојне помоћи. Такође, поред интензивирања сарадње између држава Глобалног југа, охрабрујући су и позитивни исходи иницијатива које су током протеклог периода реализоване у једном броју подсахарских држава, али и другим деловима Глобалног југа, како би се одговорило на неке од ургентних социјалних проблема и поставиле основе нешто свеобухватнијег система социјалне сигурности, примарно у виду директних новчаних надокнада најчешће најсиромашнијим слојевима становништва. Нови програми су у релативно кратком временском периоду демантовали широко распрострањено уверење о неефикасности и непродуктивности директних новчаних надокнада сиромашним грађанима.

У *Закључку* су изложени доследно сви резултати, односно закључци истраживања, према деловима рада, као и општи закључак о неефикасности, чак и непродуктивности међународне развојне помоћи државама Подсахарске Африке. Систем међународне развојне помоћи успостављен након завршетка Другог светског рата је неопходно радикално редефинисати, што би првенствено подразумевало одступање од грандиозних планова за трансформацију афричких друштава према западном моделу развоју. Такође, неопходно је унапредити и праксу обезбеђивања помоћи, једноставно следити и унапређивати оне димензије које је и сама донаторска заједница идентификовала као предуслове веће ефикасности система. Развијање „алтернатива” искључивој сарадњи са међународним донаторима је од посебне важности. Оне у себи носе значајан потенцијал за

редефинисање маргинализованог положаја подсахарског региона и повратак власништва афричким државама над националним развојним пројектом. Изведени закључци поткрепљују хипотезе истраживања.

V

ОСТВАРЕНИ РЕЗУЛТАТИ И НАУЧНИ ДОПРИНОС

Допринос рада је у систематизацији досадашњег научног сазнања из области међународног развоја, са посебним акцентом на ефекте међународног система развојне помоћи у настојањима да обезбеди остваривање „економског раста и развоја“ и „сиромаштво пошаље у историју“ у државама Подсахарске Африке. Однос између сложене архитектуре међународне помоћи с једне стране, и сиромашних афричких држава с друге, анализира се и интерпретира у ширем историјском контексту. „Сарадња у области развоја“ између развијених држава Глобалног севера, и држава Подсахарске Африке представља само једну од фаза у односима развијеног Запада и Африке, коју, слично претходним фазама, одликује висок степен асиметрије, која доприноси даљој маргинализацији и продубљивању развојне кризе са којом је регион хронично суочен. Веома јасно и систематично је изложено да су домети међународне развојне помоћи у Подсахарској Африци били веома ограничени, превасходно у области образовања и здравствене заштите док је реализација кључних циљева изостала. Такође, поред недовољне ефективности, међународна развојна помоћ, је произвела низ негативних импликација на фундаменталне институције афричких друштава, чиме су њени развојни капацитети додатно ослабљени.

Рад доприноси унапређењу знања о потреби редефинисања фундаменталних принципа на којима је успостављен систем међународне развојне помоћи, након чега би логично уследила трансформација читавог система, која би, између осталог, помоћ требало да учини ефикаснијом, реконцептуализацијом циљева, као и услова под којима се они дефинишу, али и механизма под којима се развојна помоћ касније редистрибуира.

Такође, у раду су детаљно приказане потенцијалне »алтернативе« које би државама Подсахарске Африке требало да обезбеде виши степен аутономије приликом конципирања сопствених развојних стратегија, да унапреде њихову позицију у преговарањима са традиционалним донаторима, али и да демонстрирају супериорност аутохтоних решења над »универзалним«, наметнутим одозго, приликом разрешавања социјалних проблема и превазилажења ризика са којима се државе региона суочавају. Сумирајући резултате истраживања кандидаткиња износи низ препорука што представља драгоцен допринос.

VI

ЗАКЉУЧАК

Предмет докторске дисертације мр Јелене Видојевић под називом *Ефекти међународне помоћи за развој држава Подсахарске Африке* је комплексан, актуелан и до сада недовољно проучен, те је у раду истражен целовито, темељно и критички, уз уважавање научних и методолошких правила истраживања.

Редефинисање постојећег система међународне развојне помоћи земљама у развоју, а сходно томе и региону Подсахарске Африке, представљаће један од императива у области међународног развоја током наредног периода, посебно у контексту неповољних развојних прогноза са којима је суочен највећи број афричких држава. Ограничења постојећег система развојне помоћи, као и његови неповољни исходи, детаљно и систематично су изложени у дисертацији, као и потенцијални правци реформи. Такође, упоредо са критичким преиспитивањем развојних стратегија које су донатори током протеклих деценија имплементирали у афричким државама, мр Јелена Видојевић, значајан део рада посвећује и потенцијалним алтернативама сарадњи са међународним донаторима окупућеним у Комитету за развојну помоћ ОЕЦД-а, а чији исходи су, за сада, били крајње охрабрујући.

Према прихваћеним методолошким основама, постављеним циљевима и хипотезама истраживања, докторска дисертација мр Јелене Видојевић припада групи

научно утемељених дисертација у области међународног развоја и представља допринос научном проширењу ове научне дисциплине.

На основу изнетих оцена и коментара Комисија констатује да је докторска дисертација мр Видојевић, под називом *Ефекти међународне помоћи за развој држава Подсахарске Африке* урађена у складу са одобреном пријавом; да је одговарајућег обима; да је оригинално и самостално научно дело; да је предмет истраживања актуелан и релевантан; да су резултати изложени у раду аутентични, адекватно развијени и аргументовани; као и да дисертација у целости значајно доприноси унапређењу научног приступа изучавању предмета истраживања и потврђује способности кандидаткиње за научни и истраживачки рад.

Имајући у виду целокупни садржај и научни допринос дисертације, Комисија предлаже Наставно-научном већу Факултета политичких наука да прихвати реферат о завршеној докторској дисертацији мр Јелене Видојевић *Ефекти међународне помоћи за развој држава Подсахарске Африке* и формира комисију за јавну одбрану у истом саставу.

У Београду, 5.11. 2015. године

Чланови Комисије:

_____

Проф. др Ана Чекеревац, ментор

_____

Проф. Др Радмила Накарада

_____

Проф. др Иван Вујачић